

Jerzy Znosko **20 I 1922–11 I 2017**

W dniu 11 stycznia 2017 r. zmarł Jerzy Znosko, emerytowany profesor zwyczajny, członek czynny PAU, członek rzeczywisty PAN, jeden z najwybitniejszych geologów polskich i europejskich. Jego specjalnością była geologia regionalna (stratygrafia, tektonika), a główne osiągnięcia naukowe to przedstawienie ewolucji geologicznej Europy Środkowej w postaci szeregu map geologicznych, uwzględniających palinspastykę i paleogeografię, rozmieszczenie głębokich wierceń i ważniejszych złóż mineralnych (zwłaszcza rud metalicznych).

Urodzony w Łodzi 20 stycznia 1922 r., Jerzy był synem kombatanta 4. dywizji gen. Żeligowskiego. Ojciec Jerzego, inwalida wojenny poważnie ranny w bitwie pod Radzyminem, był przez dłuższy czas hospitalizowany w szpitalach polowych, gdzie poznał przyszłą jego matkę. Jerzy uczęszczał do szkoły powszechnej i średniej w Łodzi, ale jego główne zainteresowania w tym czasie koncentrowały się raczej na sporcie (florety). Miał dwóch młodszych braci.

W sierpniu 1939 r. Jerzy Znosko został zmobilizowany do batalionu wartowniczego Wojska Polskiego, później wcielony do Podlaskiej Brygady Kawalerii pod dowództwem gen. Franciszka Kleeberga; brał udział w bitwie pod Kockiem.

W czasie okupacji niemieckiej Jerzy Znosko był pracownikiem fizycznym, następnie kreślarkiem, początkowo w Łodzi, później w Berlinie. Po kapitulacji Niemiec powrócił do kraju, zdał maturę i rozpoczął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończył je w 1950 r. jako magister geologii i paleontologii. W 1948 r., jeszcze podczas studiów, został asystentem w Zakładzie Geologii UJ, kierowanym przez prof. Mariana Książkiewicza. Niestety, nie na długo: „Z asystentury zostałem w 1950 wyrzucony ze

względów ideologiczno-politycznych...” – pisze prof. Znosko w swoich wspomnieniach.

Prof. Książkiewiczowi Znosko zawdzięczał „pomoc w potrzebie”. Dzięki jego poparciu został zatrudniony w (Państwowym) Instytucie Geologicznym.

W tym okresie pracowałem na stanowisku asystenta prof. Książkiewicza. W Zakładzie Geologii, który mieścił się w Kolegium Kołłątaja przy ul. Św. Anny 6 w Krakowie, panowały koleżeńskie stosunki, i to wówczas nawiązała się przyjaźń między mną a starszym ode mnie o siedem lat Jerzym, która przetrwała aż do ostatnich jego dni.

Po śmierci pierwszej żony, Krystyny, w 1948 r., poślubionej zaledwie dwa lata wcześniej, Jerzy ożenił się ponownie. Z drugą żoną, także Krystyną, mieli troje dzieci, Elżbietę, Tadeusza i Jana. W 1953 r. Jerzy otrzymał w Warszawie mieszkanie służbowe i przeniósł się wraz z całym Zakładem Rud Żelaza do warszawskiego Instytutu Geologicznego. Z Instytutem Geologicznym był związany aż do końca swojej działalności naukowej, pełniąc w nim liczne funkcje organizacyjne i naukowe. W latach 1972–1980 był także kierownikiem Zakładu Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk, który w 1980 r. został przemianowany na Instytut.

Był członkiem i wiceprzewodniczącym Komitetu Nauk Geologicznych PAN, wiceprezesem PAU (1994–2000), członkiem Carpatho-Balkan Geological Association, Commission for Tectonics (1963–1974), wiceprezydentem International Geological Correlation Programme (1974–1986), członkiem Polskiego Towarzystwa Geologicznego (od 1951, wiceprezesem w latach 1981–1999, członkiem honorowym od 1986) oraz honorowym członkiem Deutsche Geologische Gesellschaft (1998), ponadto w latach 1958–1971 był członkiem Tectonic Subcommission of International Geological Congress (1958–1971) oraz przewodniczącym Rady Programowej (od 1996) Stowarzyszenia dla Głębokich Badań Geologicznych.

Prof. Znosko był laureatem Państwowej Nagrody Naukowej III (1955) oraz II (1988) stopnia, Nagrody Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych I stopnia w zakresie geologii (1999), został ponadto odznaczony Medalem „Za udział w wojnie obronnej 1939 roku” (1995) i Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 roku (Londyn, 1985) oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1989). W 2002 r. przyznano mu Medal im. Mikołaja Kopernika Polskiej Akademii Nauk.

Był autorem kilkuset pozycji bibliograficznych, w tym wielu map geologicznych, opublikowanych w kraju i za granicą. Bardzo ważne były jego studia paleontologiczne i stratygraficzne oraz złożowe – rud żelaza, z wierceni w obrębie jury okolic Łęczycy, jak też studia złożowe w pro-

terozoiku północno-wschodniej Polski. Ostatnim jego znaczącym opracowaniem była Mapa tektoniczna Polski w skali 1 : 500 000, w której dokonał syntezy budowy geologicznej Polski.

Kochany Jerzy, będzie nam Ciebie brakowało! Twój wieloletni przyjaciel

Krzysztof Birkenmajer